

Herrar och hierarkier

Söndag efter söndag läses de bibliska texterna i högmässan. Efter läsningen av den gammaltestamentliga texten, liksom efter episteln uttalar textläsarna på åtskilliga håll inte den vanliga proklamationen: *Så lyder Herrens ord*, utan den nya formuleringen från handboksförslaget: *Så lyder Guds ord*. Församlingen svarar som vanligt: Gud, vi tackar dig. Det innebär att ordet Gud uttalas två gånger med endast ett ords mellanrum, vilket är språkligt otympligt. Det kan väcka en undran om varför denna osköna ändring alls ska göras – är det viktigt att säga »Gud» i stället för »Herren»?

Frågar man de ansvariga för handboksförslaget varför proklamationen efter läsningarna ändrats från *Så lyder Herrens ord* till *Så lyder Guds ord*, visar det sig att de anser att det verkligen är skillnad på »Herren» och »Gud». Ordet »Herren» är nämligen en olämplig benämning på Gud och Kristus. Det speglar en tid med andra värderingar, med manlig dominans och hierarkiska relationer och är därför ojämlikt och otidsenligt. Eller som det uttrycks i den senaste handbokskommitténs förklaringar till förslaget till ny kyrkohandbok: »De könsskillnader och den manliga maktdominans som kom[mer] till uttryck i gudstjänstens texter spegla[r] den samhällsstruktur som varit rådande när dessa texter skapats» (Svenska kyrkans utredningar 2012:2, s. 21). Att Gud är vår Herre som vi självklart ska lyda och tjäna är alltså bara en manlig tanke, född i synd och värd att förkastas. Den passar inte i en modern gudstjänstordning, som inte får använda maskulina och hierarkiska metaforer som kan uppfattas exkluderande.

Att SPT inte applåderar resonemanget ovan är knappast någon överraskning. Det bortser från att utsagan »Jesus är Herre» tillhör kärnan i den urkristna bekännelsen, som de första kristna var beredda att hålla fast vid vad det än skulle kosta. Den bekännelsen är kyrkans svar på frågan: »Vem säger ni att jag är?» och uttrycker de troendes förvisning om att Jesus från Nasaret är alla kungars kung och alla herrars herre.

Han är det inte på grund av att han var en *superman* i fråga om kraftgärningar eller därför att han med legioner av änglar skulle kunnat vara mäktigare än alla de kungar och kejsare som kunde mobilisera arméer och därför styrde och ledde folkens öden. Jesus var mäktig därför att han visste varifrån makten kommer och stod den nära. Det vill säga: han stod Gud nära, så nära att han och Fadern är ett. Det är därför han svarade Pilatus när han stod bunden inför honom: »Du skulle inte ha någon makt över mig om du inte hade fått den från ovan» (Joh 19:11).

I Jesu närhet relativiseras all världslig makt, den blir inte lika absolut och självklart acceptabel som den annars kan verka. För många som under seklernas gång plågats av grymma och nyckfulla herrar har det varit en stor tröst att läsa vad Paulus skriver i Filippébrevet: »Därför har Gud upphöjt honom över allt annat och gett honom det namn som står över alla andra namn, för att alla knän skall böjas för Jesu namn, i himlen, på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är Herre, Gud fadern till ära» (Fil. 2:9-10). Inför honom, som vi i trosbekännelsen benämner *vår Herre*, kommer alla herrar och maktutövare, män

likaväl som kvinnor, att ställas till svars vid tidens slut. I sin maktutövning inkarnerar vår Herre all godhet och helighet, och hans dom är fullständigt sann, rättvis och barmhärtig.

Istället för att ur liturgin ta bort alla ord och uttryck om makt och hierarki (även de bibliska och även de som beskriver relationen mellan Gud och oss) i tron att över- och underordning och därmed förknippade maktmissbruk då försvinner, borde kyrkan och dess förkunnare relativisera de maktstrukturer som finns – med Jesu herrskap och makt över oss.

Även om samhället förändras och dess strukturer är andra idag än under tidigare århundraden, betyder det inte att maktutövning försvinner. Makt och hierarkier kan ändra yttre skepnad, men själva saken, att vissa människor har mer makt än andra och att vissa är överordnande andra, är densamma. Inte heller saknar det moderna demokratiska samhället hierarkier, även om de är andra idag än för hundra år sedan, och oftast inte lika synliga.

Kanske är det också nödvändigt att påminna sig om att makt och skillnader i makt inte är något ont i sig – eller enbart gott. Det är rätt och riktigt att föräldrar har makt över sina barn, eftersom det i de allra flesta fall är en makt som utövas i kärlek och för barnens genuint bästa. Kloka och ansvarsfulla chefer och politiker på alla nivåer är en stor tillgång för ett samhälle. Att idag en stor och växande andel makthavare, eller »herrar» som man sa förr, är kvinnor är välkommet; det ökar mängden av kunniga och goda ledare. Men den makt som vi av bitter erfarenhet vet kan korrumpas utövaren gör inte halt inför makthavarens kön: man och kvinna torde drabbas lika av maktens risker.

Inte heller kyrkan är fri från maktutövning och hierarki – på gott och ont. Inom kyrkan är det till och med så att detta med över- och underordning har förstärkts de senaste decennierna, och är en av effekterna av hennes centralisering och byråkratisering. Ibland får man intrycket av att det faktiskt blir mer hierarki i kyrkans mänskliga styrelse, samtidigt som det ska vara mindre hierarki mellan Gud och oss. Men relationen mellan människor och Gud är inte ett nollsummespel i jämlikhet, där vi förlorar om vi erkänner hans makt och kallar honom Herre. Eftersom dess innehåll är befrielse och livgivande från Herren till oss, är det illusion och feltänk att inte med glädje bekänna det och hålla fast vid att Jesus är och kommer att bli Herre över allt och alla.

I denna nusituation med mer av kommandostrukturer och underordning kan det vara ett glatt och ljuvligt budskap även i kyrkan att Jesus är herre över allt och över både små och stora, vilket är en del av vår salighet. Så låt oss hålla fast vid Herrens ord även i fortsättningen och kalla Gud i Kristus för det han är: vår Herre.